

soner til å handle på vegne av det norske samfunn på en slik måte at det ville volde meget betydelig skade for samfunnet, og oppstå en tilsvarende uholdbar økonomisk vinning for andre på samfunnets bekostning. Det foreligger her eksempler der villfarelsene og forsøkene på å benytte dem – og å styrke dem – kunne hatt de mest vidtrekende konsekvenser. Når jeg nevner slike eksempler, må jeg imidlertid samtidig gjøre oppmerksom på at det ikke er mulig å påstå – og heller ikke grunn til å tro – at de som har anført og forsøkt å utnytte de uholdbare påstander, samtidig har vært klar over hva de gjorde. Dette siste er et krav for at man skal kunne straffes, og for at man eventuelt skal kunne anføre at det foreligger straffbare bedragerier.

Her kommer imidlertid rent generelt de mekanismene jeg har nevnt tidligere inn i bildet. Visse kretser, og da til dels kretser som selv har fremmet uholdbare påstander og uholdbar argumentasjon, har gått inn for synspunkter omkring ytringsfriheten som gjør at det simpelthen er forbudt å antyde at vedkommende personer visste hva de gjorde – altså at deres argumentasjon var uholdbar, og at det norske samfunn kunne blitt villedet.

Dette er nødvendigvis en utilfredsstillende og egentlig uholdbar situasjon, ganske uten hensyn til hva man mener om realiteten i de ulike tilfelle. Fra samfunnets synspunkt blir det vel for øvrig relativt likegyldig om det forledes og lider tap av virkelige bedragere – som vet hva de gjør – eller om det er tale om forledelse og tap gjennom uholdbare påstander som fremmes av personer i sentrale posisjoner, men uten forståelse av de feil som gjøres. De samfunnsmessige konsekvenser av villfarelsene og det at man eventuelt ledes til å handle på grunnlag av dem, er det virkelige alvorlige. Og det er disse konsekvenser – og denne mulige effekt, hvis eksistens må anses som utvilsom – som er det vesentlige, og som vi nødvendigvis må være oppmerksomme på om samfunnet skal kunne undergis en forsvarlig styring.

Samlet kan vi si at det korrupte Norge – i forhold til offentlige stillinger, tillitsverv og posisjoner – består i at det finnes personer som opptrer slik at de varetar egne eller andres spesielle interesser. Disse interesser varetas istedenfor samfunnets interesser eller i større grad enn det er forsvarlig grunnlag for eller rettslig adgang til.

Det uholdbare eller kritikkverdige forhold kan være at vedkommende særinteresse fremmes direkte – f.eks. ved at vedkommende

slig måte oppstå en funnets og forsøk nest vidt- eg imid- stå – og utnytte gjorde. at man erier. nevnt elv har gått t sim- va de orske

dbar i de ativit som nom oner, kon- dle on- om ere lig il- m e d -

selv skaffer seg fordeler. Eller det kan skje indirekte ved feilaktig eller mangelfulle informasjoner som bidrar til å fremme villfarelser og dermed påvirke handlinger av betydning.

Her kommer imidlertid et vesentlig moment inn i bildet, og medfører at det kan være vanskelig å identifisere de korrupte forhold i praksis. Det er ikke alltid lett å skille dem ut fra det som bare er "kritikkverdig" i mer generell forstand – eller som kanskje endog representerer en noenlunde forsvarlig vurdering eller i alle fall en unnskyldelig feilvurdering fra vedkommende persons side.

Vi må beklageligvis konstatere at det ofte er en slags gradsforskjell mellom det som naturlig må ses som korrupt, og det som ikke er det. Vi har en glidende overgang – fra det fullt forsvarlige og over til det uforsvarlige eller endog korrupte forhold – når en person i offentlig posisjon skal uttale seg eller treffe en avgjørelse.

Når jeg sier beklageligvis, er det fordi vi her står overfor en faktor som bidrar sterkt til å øke det korrupte Norges muligheter. Forholdet kan fremstilles som om det gjaldt forsvarlige vurderinger. Tendensen til å stille små krav til begrunnelser er en direkte styrkelse av de korrupte forhold. Jo lenger man går i faktisk å godta de dårlige argumenter fra politikere og administratorer samt deres talsmenn i pressen, jo mer legger man forholdene til rette for korruption. Vi opplever endog enkelte som reagerer negativt mot selve den sterke kritikk av de uholdbare forhold – med lettvintheter om at kritikken kunne vært gitt en "mer nøktern form". Som regel betyr dette at man ser isolert på kritikken, og vil svekke virkningene av denne uten hensyn til at man dermed bidrar til at de uakseptable forhold får blomstre videre.

De korrupte elementer i vårt land må ha fått seg mang en god latter over enkelte – i og for seg bra – besteborgeres opptreden i slike forbindelser.

Spesielt gjelder at det ofte er spørsmål om skjønnsmessige vurderinger når saker skal avgjøres og standpunkt tas. En interesse som det er ulovlig og korrupt å preferere fullt ut foran alle andre interesser og uten hensyn til disse – som eksempelvis skogeiernes interesser i Oslomarka – kan være relevant som et av flere momenter i en helhetsvurdering. Forskjellen mellom det akseptable og uakseptable vil ligge i om interessen er tillagt vekt i for stor grad.

Slike vanskelige vurderingstemaer vil særlig kunne foreligge når det er tredjemannsinteresser som er inne i bildet. Hvis en tjeneste-

1960-tallet
troleumsut-
det saks-
fold fylke
litiske og
den gang
ole gitt et
il å delta
ter som
e i øko-
etunio-
ettetdel
nenter

elig-
lfel-
get
an-
og
is-
g-
-

nødvendig kan man true med injuriesak. I visse viktige saker er det likevel gått bra – til dels fordi Stortinget hadde en bedre forståelse for jussen enn en del jurister. Selv i Oslomarka er det blitt forbedringer (og det er til dels blitt comme-il-faut å omtale tingene med den språkbruk som sakens alvor tilsier). Men vi kan ikke regne med at det alltid vil gå bra når vesentlige mekanismer i motsatt retning stadig gjør seg gjeldende.

Det er meget uheldig at man i Norge både har gått langt i å godta det uholdbare og mangelfulle – i tillit til personer, istedenfor å se på de reelle argumenter – og fremmet en øket beskyttelse av de kritikkverdige forhold gjennom utvidede injuriesynspunkter (derunder endog noe så eiendommelig som at det kreves "bevis" for en "karakteristikks berettigelse"). Begge deler kan anses som utslag av tradisjonsnorsk blåøyethet, som burde forvises til folkeeventyrene.

Det er naivt å tro at man kan gjøre slikt uten at man samtidig gir et betydelig bidrag til fordel for det korrupte Norge. Jeg iler med å tilføye at også jeg selv – som mange påstår er urimelig negativ og misstroisk – har vært alt for naiv og godtroende ved enkelte anledninger og opplevd ting jeg på forhånd ikke ville forestilt meg.

Etter mitt syn er den utvikling vi således er kommet inn i, selvfortstärkende. Kombinasjonen av aksept og beskyttelse – og i visse tilfelle endog tiljubling – av det faglig uholdbare i juridisk sammenheng har rammet en viktig yrkesgruppe og utdannelsen av den, nemlig juristene. Denne yrkesgruppe er helt sentral når det gjelder å bekjempe og motvirke korrupte forhold.

Vi må regne med at det rundt omkring sitter folk i fremtredende posisjoner – inklusive enkelte dommere – som har trodd det var fremrakende rettsvitenskap når det ble krevd "bevis" for en karakteristikk. De fikk kanskje til og med god karakter og en god start på karrieren fordi de var flinke til å gjengi et sådant pensum. Og det finnes folk som har en slik personlig holdning og moral at de reagerer mer over en for dem uvant kritikk og en påstått sterk ordbruk enn over den ødeleggelse det eventuelt er spørsmål om, f.eks. av Oslofjorden eller Oslomarka, til dels endog med hjelp av skattyernes midler. Uten at jeg på noen måte vil skjære alle over én kam, betyr dette også at man neppe kan stole på at man i alle tilfelle vil stå overfor en tilstrekkelig grad av kontroll i vårt rettsapparat.

Det er virkningene jeg her taler om. Samlet innebærer de et bety-

